

Milliárdos pusztítások a politikai kluboknak berendezett grófi palotákban.

Friedrich Istvánnak és pártjának felmondott a Wenckheim-család jogtanácsosa. Esterházy Tamás gróf is vissza akarja venni palotáját az egységes párttól. Nagy kártérítési perek vannak utban. Borzalmos károk az egyetem-utcai Károlyi-palotában.

Látogatás a megszűnt, a szünőféiben lévő és az új párklubokban.

Semmi sem tart örökké. Ez így van, még ha tagadásba is veszi a kurzus, amely örökkévalóságban bizik és csak nehezen akar visszavonulni a névtelenségbe, ahonnan jött. Jött, mint a fergeteg, egy-két villámás ma is jelzi ittletét, de el fog múlni, mert — ismételtük — ezen a földön minden mulandó. Elműlik első-sorban az, ami nem kapcsolódik szervesen a korba, el fog múlni az a politikai gondolatvilág, amely egy napig sem bizonyult életrevalónak, mert nem rejtette magában az alkotás energiáit. Innen is, onnan is kiszorultak a kurzus politikai bajnokai s ahol még vannak, ott magukra hagyottan sopánkodnak. Sem levegőjük, sem táboruk. Csak pusztaság körülöttük minden.

HALLERÉK POLITIKAI TANYÁJÁN.

Amikor harmadfél éve bekövetkezett a szakadás a keresztény nemzeti egyesület pártjában, akkor új pártnevelést kerestél a most már „szövetkezett keresztény ellenzék” nevű alakulás, amelynek **Andrássy Gyula** gróf állott az élén. A keresztényszocialisták egyideig még a Károlyi-palotában lévő helyiségekben maradtak, ez volt politikai klubjuk, mert a párt vezetősége a Ferenciek-terén székelt. **Andrássy** vezetésével a szövetkezett keresztény ellenzék a **Scitovszky-ter 2. számú palota** első emeletére vonult. **Intim kis párthelyiségük** volt ebben a szép palotában, amely valamikor **Zichy Aladár** volt, majd a háboru előtti **Desszeffy Emil** gróf vette meg tőle. Az akkori viszonyokhoz képest is **potom dron** cserélt gazdát a kétemeletes főúri palota: 440 ezer koronáért.

A Károlyi-palota helyett ide jártak fel a kütagok alsózni, újságot olvasni és politizálni. Mert a különböző keresztény politikai pártokat mindig követte egy csekély számú „mezei had”, amely legnagyobb részt képviselő-önjelöltekből, vagy bukott képviselő-jelöltekből rekrutálódott. Ugyanazokat az embereket lehetett látni már a régi Friedrich-párthoz akik azután féljárták a Károlyi-palotába, majd a Scitovszky-terre. Igyekeztek és buzgósgáukat az magyarázza, hogy ők is éppen olyan joggal lehettek volna a kurzus nagyjai, mint akik tényleg azok lettek. Azt azonban meg kell hagyni, hogy ezek a kütagok jobban érdeklődtek minden politikai esemény iránt, mint maguk a „tényleges politikusok”.

Nem volt hosszútávú a szövetkezett keresztény ellenzék, a választások eredménye új helyzetet teremtett a parlamentben és a politikában. Csak természetesen, hogy a változott viszonyok után nem igen volt szükség a párthelyiségre sem. A diszidens keresztényszocialisták vették át a helyiségeket és ma már az egész keresztényszocialista párt a Scitovszky-terri palotában helyezkedett el.

„Országos Keresztényszocialista Párt” felírás jelzi most a kapu alatti az első emeleti helyiségek bérletét. Azonkívül az egyetemű hallgatók egyik szövetsége is itt talált lakóhelyet, meg az összes keresztényszocialista szakszervezetek is mind itt tömörültek össze. Nem csoda, hiszen **drága a bér**. Legutóbb állapította meg a bíróság évi 7000 aranykoronában a keresztényszocialista párt által bérelt első emelet bérét és ez nagy összeg a párt bérletében. A képviselők közül most csak **Szabó József** és **Haller József** járnak fel **Haller István**, a kurzus egyik atyja, köztudomás szerint jelenleg Amerikában gyűjti a — tapasztalatokat.

AHOL A MINISZTERELNÖK ÉS PÁRTJA POLITIZÁL.

Közvetlenül a Múzeum-kert mögött van az egységes párt klubhelyisége. A gyönyörű Esterházy-palota helyiségeiben csinálják most a kormánypárti politikát és minden csütörtökön vacsorával fejezik be a szokásos heti konferenciát. **Esterházy Tamás** gróf tulajdona a palota. Ennek is az a sors jutott, hogy a forradalom kitörésekor ideiglenesen el kellett bucsuznia gazdájától. Később a kommunisták foglalták le és itt rendezték be a „szellemi termékek népbiztoságát”. Furcsa új alakok jelentek meg a grófi parketten, idegen arcok néztek farkasszemet a többméteres velencei tükrökkel. Egy különös világ fantasztaíra ontották a fényt a mesébe illő csillároknak.

A kommunizmus megszűntével az új politika új emberei vertek tanyát a grófi palotában. Előbb a **Rubinek-párt**, majd a fuzió után az új kisgazdapárt, végül pedig az egységes párt tagjai és irányítói adtak találkát egymásnak ott, ahol nemrég az az **Esterházy Pál** gróf lakott, aki hősi halált halt kazájáért a világháborúban. **Esterházy Tamásra** szállt a palota a majorátussal együtt, de **Esterházy Tamás** grófnak nem jutott hely a saját palotáján. „Uj alakok egyemeletes a palota. Hatalmas arányai elárulják, hogy itt arisztokraták éltek valamikor. Az Esterházy-utczára

néző szárnyát kisajátította a politika és csak a hátsó szárnyán maradtak meg a régi lakók: **Serényi Ödön** gróf, **Salm** gróf és még néhány arisztokrata. Az első szárnyon néhány évvel ezelőtt a sokorópátkai követnek csináltak szalaszt az egyik szobában, ugyanitt lakik a párt igazgatója is. Időközben az egységes párt helyet szorított az első emeleten albérlőjének, a **lőtenyészlők egyesületének**.

Tizennyolcezer aranykoronában állapították meg az alpbért, de úgy halljuk, hogy **Esterházy Tamás** gróf nem akarja sokáig lütni a politikai vendéglét és visszaveszi az egész palotát. A gróf jövő évben éri el nagykorúságát és mint nagykorú mágnás itt akarja berendezni lakását. Ez az oka annak, hogy a kormánypárti vezetősége máris új klubhelyiséget keres, egyelőre kevés eredménnyel.

Valamikor nagy tömegek fordultak meg a palotában. **Haller István** és társai is idejártak politizálni, amikor szövetségben voltak az akkori kormánypárttal. Százszámra tolongtak az új nagyságok az első emeleten, ahol büffét rendeztek be részükre. Vágni lehetett a füstöt, szinte csoda, hogy a remek seiyemtápóták meg nem pukkadtak mérgükben. **Közpöcsésze, hamutartó nem volt a helyiségekben**, szőnyeg sem borult a parketre s bizony a falusi csizmák sok helyütt maradandó nyomot hagytak a kényes padlón. Nem csoda, hiszen finom lábbelihez szoktatták és drága szőnyegekkel óvták meg a legkisebb karcólástól is.

Időközben a földszintre költözött le a pártklub. Remek szép vesztüzből nyílnak a termek, a kisebbellő, a nagy étterem, a dohányzó, a kártyaszoba és a klub vezetőségének szobái. **Kállay Tamás** érdeme, hogy mostanában már nagy gondot fordítanak a rendre. Szép butorokkal tették barátságossá az egész helyiséget, értékes képeket akasztották a falakra, szőnyeg szőnyeg hátán, sőt a nagy étteremben olyan hatalmas szmírna nyújtózkodik, amelyet keveset lehet látni Budapesten. Úri modort vett fel a klub s bár nem Média-szivart szívnak benne az összes klubtagok, hanem néhányan jó selmecből is eresztek a füstöt, mégis elég tűrhető a levegője és a hangulata.

A klubnak szülőjén személyre szóló színtérszete van s a csüörtörtői vacsorákon a kisgazdák is ezüstvillával nyulnak a turóscsuszához. Rendes személyzetet kívül kisegítő pincéretket is szoktak igénybevenni az ilyen nagyobb összejöveteleken. Jé borban nincs hiány. **Nemes Bertalan** és **Maillot Nándor** báró ingyen szokták küldeni a klubnak a jó tokajit, csak a szállítási költséget kell megfizetni. **Hoyos Miksa** gróf, **Teley** grófok, **Erdősi-Narrach** Tihamér disznóhussal kedveskednek disznóléis idején. Gyakrabban vad-disznóhús is kerül az asztalra, ezt **Nemeskürti-Kiss Gézától** vásárolja a klubgazda. **Szomjas Gusztáv** legutóbb 250 kg. almát küldött saját terméséből. **Ingyen, karácsonyi ajándéknak**. Halakról a **Kállay-familia** gondoskodik, első-sorban **Kállay András**, akinek minta-halgaz-

dasága van tiszamenti pátriájában. **Sajtot Mándy Samu** szokott küldeni. Szigorúan napira-on, mert nem akar ráfizetni a politikára. Érdekes, hogy a klub szükiben van a jó falusi pálinkának, törkölynek meg szilvóriumnak, pedig a kisgazdák megkapták már a kisüstöt s küldhetnének néhány literi kóstolóba. **Paprikás-szalonnát sem látni az asztalon**. A klubban nincs divatban az igazán kisgazdának való jó magyar eledel.

Édes Antal a klub legvidámabb tagja. Ha jó kedve támad, áttelefonál **Radics Béláért** és cigánymuzsika mellett mulat a maga és társai gyönyörűségére. Valamikor, nem is olyan régen **Gömbös Gyula** is ebbe a klubba járt esztéknél. Nagyhatalom volt a pártjában, hiszen ő választotta a második nemzetgyűlésre. De még ennél is több babért szerzett, amikor megnyerte a **budaörsi csatát**. Ugy néztek rá akkoriban, mint a kormánypolitika mentőangyalára. **Egyszerű utruhában, szeges bottal** a kezében jelent meg a csata utáni este a pártkörben és mint diadalmas hadvezér, órákon át magyarázta, hogyan akadályozta meg a királyt **budaörsi utijában**. **Lelesken ünnepekket** és sokan ünnepekket. **Előző napon még üres volt a pártkör, még hirmondója sem volt a képviselőknél**. Ugy szétszéledtek, mintha sohasem akarnának újból összegyülekezni. **Ki a falujába szállt, ki másutt keresett menedéket, szárazon vagy vízen**.

Régen volt. Azóta **Gömbös Gyula** is kiszorult a pártból, bár most is olyan közel áll hozzá, mint amikor benne volt. Gyakran beszélgetnek róla az esti borozgatásnál és a tilkos fapvédők nem is tiltkojják, hogy visszavárják a pártba.

Elő olcsó az élet a párklubban. **Hussonötezer koronáért** adnak ebédet és a vacsoráért sem kell többet fizetni. Menüt adnak érte, de jóllakásig. Estéknél megkezdik munkájukat az összeajtszott kártyapártnerek. **Alsót és bridget** játszanak. Az egyik sarokban **Klebsberg Kuno** gróf, **Graeffl Jenő**, **Karafiáth Jenő** és **Kovács-Nagy Sándor** szoktak esztérol-estére bridgezni. Ha valamelyikük hiányzik, akkor **Scitovszky Bélát** vagy **Szilgy Tamást** ültetik a negyedik székre. Ha sehogyan sem tud összeülni a parti, **Takács Géza** pártigazgató sorra telefonálja az ismert bridgezőket s mindig sikerül összehozni az együttest.

Három tíkára és két gépirókissasszonya is van a pártnak, no meg ott van a pénztáros, a pártkassza őre. Azt mondják, **üres a Wertheim-szekrénye**. Nem kell szőszert venni, hiszen a politikában szokás egyet-mást elhallgatni, s a pártkassza is olyan fogalom, amiről nem szivesen beszélnek.

Egyelőre még zavartalan az élet a klubban, de nemskára bekövetkezik a bucsuzkodás, mert **Esterházy Tamás** gróf visszaveszi palotáját. Az átadás itt is nehézségekbe fog ütközni, mert ebben a palotában is jelentékeny károkat okoztak az újabb politika csinálói és követői.

A Wenckheim-palota válságos öt éve.

Szomorú sorsban volt része az utóbbi években a Baross-utca és a Reviczky-utca sarkán lévő **Wenckheim-palotának**. Ez az épület valóságos tündérvár a főváros házainak tömkelegében. Olyan, mint egy templom: csendes és áhítatos, szerény és előkelő. Gyönyörű kocsifelhajtóján az utóbbi években nem grófi logotok robotgattak, hanem mindenféle népek tolongtak a palota belseje felé. Szemet vetettek rá a kommunisták, kapuja elé odaállították **Lenin** félelmetes szobrát, elsőemeleti gobelin-termet muzeumnak akarták átalakítani. Még szerencse, hogy nem nyultak a falakat díszítő és vágypont erő rámkába foglalt milliárdos gobelin-ekhez s „minden a miénk!” jelszóval szét nem hordták a világ négy tája felé az óriási kincseket. A kommun egész ideje alatt, sőt bukása után is érintetlenül maradtak a gobelin-unikumok, amelyeknek külföldiek jártak bámulatára a boldog bekeidőkben.

A kommunisták állványokat helyeztek el a falak mentén és ezekre rakták a kommunista nagyságok szobrait, hogy a „proletárok muzeumával” ajándékozzák meg a világot. Szerencsére megbuktak és a palota személyzete gyorsan összeszedte a szobrokat és lehajlítta az udvarra, amennyi csak volt. Három szekér gipsztörmelék gyűlt össze a kommunizmus bukását követő napon. **Kitakaródtak a mindensajta korszervezetek a palota különböző terméből**, de csakhamar újabb veszedelem költözött a gyönyörű épületbe. Egy román alvezredes ütötte fel langyát benne s mikor a románok itthagyták a fővárost, ez a román törzsiszt hatalmas kofferokba gyömöszölte a **Wenckheim-palota** gobelinjeit és magával vitte, jól lehet, senki nem kérte erre a sziveségre. A Wenckheim-család a forradalom kitörése óta nem lakott a palotában, csak a személyzet maradt ott és a derék emberek ügyeltek a kincsekre, amennyire lehetett. Persze a

vandalizmussal szemben ők is tehetetlenek voltak.

A románok kivonulása után szemlét tartottak a palotában s megállapították, hogy a gobelinek eltűnésén kívül nagyobb kár nem érte az épületet. Az ezüstneműek az egyik bank páncélszekrényében hiánytalanul megmaradtak, a gyönyörű tükrök sértetlenül ragyogtak az összes termekben, csak a fehérneműekben mutatkozott hiány. Ezt még a kommunisták hordták szét annak idején. Az ellenforradalom első heteiben valóságos rohamot intéztek mindenféle szervezetek a palota ellen. Még a vicék egyesülete is ide fészkelődött és hónapokon át használta az egyik helyiséget. Majd jöttek a különböző keresztény pártok és birtokukba vették a palota összes helyiségeit. **Friedrich István** és pártja hamarosan kiszorította a többieket és már évek óta ebben a palotában szövi hju álmait. Ezer és ezer ember tolongott az évek során az elsőemeleti gyönyörű dohányzóban, amelynek főleg kandallója valóságos műreem. **Eldobott égő cigarettavégek nyomai** jelzik, hogy a legutóbbi évek politikai klubemberrel nem születtek klubéletre. Ugyanez látható a többi elsőemeleti termekben is, a szépséges arany-szalonnában, amelynek minden díszítése arany, az ezüstteremben, ahol ezüst a csillár, ezüst az üvegárama és az ajtókilincs egyaránt. És így sorra.

Egy mulatozás alkalmával valamelyik fiatalember az egyik négyméteres velencei tükröbe vágta pohárát. **Ma is ott van a repedés, ami által értéktelenné vált az egész tükrő**. Isten tudja, hány milliót kell majd fizetni kártérítésül. **Wenckheim László** gróf, amint értesült a tükrő beveréséről, nyomban értesítette a palota portását, **Krissán Pált**, majd jegyzőkönyvet vettek fel és megindították a kártérítési eljárást.

Most **Wenckheim József** gróf és **Wenckheim Pál** gróf laknak a palotában. Mindegyiküknek háromszobás lakása van, az egyik a Baross-utcai részen, a másik a Reviczky-utcai fronton. Kivülük csupa idegen jár-kei a palotában. Ott lakik a Friedrich-párt gazdája, **Hegedűs Béla**, a második emeleten pedig **Jarkovics Széver** nevű vendéglős és személyzete. Ez a vendéglős bérlé a büffét már évek óta. Ma is étterem van az első emeleten, ahol tizenhatezer koronáért adnak ebédet és ugyanannyiért vacsorát. Csak klubtagok és családtagjaik étkezhetnek ott. Alig negyvenen szoktak összegyülekezni. **Téltre nagy tervekkel foglalozik a Friedrich-párt, bálók céljaira akarja kiadni a gobelin-termet és a mellette lévő szalonokat**. Állítólag ötmillió koronát kell fizetni egy éjszakára. Mozgalmasabb élet csak hetenként egyszer bontakozik ki a pártkörben, csütörtökön este, amikor **Eriedrich István** is megjelenik a palotában.

Nagy változás ez a multhoz mérten. Valamikor mágnások gyűltek össze a palotában teadélutánra vagy házbálra. **Egy alkalommal maga I. Ferenc József király is meglátogatta a Wenckheim-családot**. Ezt a jelenetet egy fénykép őrzi, amely abban a pillanatban készült, amikor **Wenckheim Mária** grófnő **virágyocskort nyújtott át a királynak**. Azóta a vicházmeszterek tartottak értekezletet ott, ahol valamikor a király járt vizitbe. **Hirehamva sine a Wenckheim-család gyönyörű könyvtárának**, ezt is széthordták a kommunizmus idején. **A gróf család diplomáciai uton is lépéseket tett abból a célból, hogy visszaszerezze az ellopott gobelineket**, de eddig nem sikerült egyet sem előkeríteni. Nemsokára újabb bonyodalom fog kerekedni a palota körül, aminek az lesz a vége, hogy **Friedrich István** és pártja kénytelenek lesznek elbucszni eddigi politikai fészüküktől. Erre nézve az alábbi információt kaptuk **Kovács Gábor** ügyvédnek, a **Wenckheim-család** jogtanácsosának irodájában:

— A keresztény nemzeti párt, illetve annak vezére, **Friedrich István** olyan csekély bért ajánlott fel annak idején, hogy bírói utra kellett terelni a dolgot. A királyi bíróság huszezer aranykoronában állapította meg az alpbért. Időközben olyan károknak és rongálásoknak jöttünk a nyomára, hogy erőlyesebb lépésekhez kellett folyamodni. Az előzetes bírói szemle megállapította, hogy **horribilis pusztítás történt a palotában és helytadott annak a kérelemnek, hogy a bérlet 1924 augusztus 1-ig visszamenőben felmondható**. Fel is mondtunk a keresztény nemzeti pártnak, amely azonban fellebbezett. A bíróság azon az alapon mondta ki az ítéletet, hogy nyilvánvaló a rongálás s éppen ezért **szükséglakás biztosítása nélkül is ki lehet lakoltatni a bérlet**.

— **Most december 28-án vagy 30-án emelkedik jogerőre a bírói ítélet** s akkor megindítjuk a kilakoltatási eljárást. Eddig körülbelül egymilliórdra rug a kár, amit természetesen a keresztény nemzeti párt lesz köteles megfizetni olyanformán, hogy a vezetőség szükség esetén a párt tagjait is meg fogja adóztatni, ha a párt kasszájából nem futná.

Friedrich István és társai egyelőre nem tördönek a dologgal, tovább szedik a 200.000 koronás tagsági díjat, téli szezonra készülnek, de **járangra el fog halkulni a zene**, amikor megjelenik majd a hatósági közeg és rendőri asszisztenciával pontot tesz a mondat végére.

AHOL WOLFFÉK POLITIZÁLNAK.

Wolffék, illetve a nemrégiben alakult keresztény gazdasági párt ugyancsak gróf palotában találtak maguknak helyiséget. **Hunyady József** gróf Trefort-utcai előkelő palotájának vendége ez a párt. Nincs nagy élet náluk, leginkább csak a képviselők tartózkodnak fent, azok is csak akkor, amikor pártértekezlet van. A gróf ritkán van Budapesten és így nincs szüksége állandóan a palota gyönyörű termeire. Így a párton kívül a Magyar Keresztény Royalista Club is kapott né-

A Hunyady-palota kapuja.

hány szobát az első emeleten. A klub-jelleg ezen a palotán egyáltalában nem látszik meg, mert csak az első emeleten jelzi egy diszkrét tábla, hogy ott van a ruhatár s alatta egy másik, ilyenképpen:

M. K. R. Club

és a

Keresztény Nemzeti Gazdasági Párt az I. emeleten

Wolfféknak elég nagy ez a párthelyiség, sőt a beavatottak szerint a községi választás után még **kisebb párklub is megfelelő lesz nekik**.

LATOGATÁS A KÁROLYI-PALOTÁBAN.

Az előkelő Egyetem-utcaban ma már egészen csendes a *Károlyi-palota*, pedig éveken keresztül — és nem is olyan rég — minden este itt zajlott le a magyar politikai élet — *jele*. Felet kell mondani, mert hiszen a „keresztény párt” az első választás után a kisgazda párttal teljesen egyenlőértékű politikai félként került ki a küzdelemből és momentán az ő mandátumai képviselőik az első nemzetgyűlésen a többség felét. Dehát forgandó a szerencse, különösképpen pedig a politikában.

Két-három éve még minden este miniszteri autók sora állott a palota előtt és egészen elfoglalta az utcát. A kurzus minisztereinek ebben a palotában volt találkájuk a párt képviselőtagjaival. Hány képviselő és miniszter neve ment már azóta feledésbe? És ha ma az ember egyikről-másikról hall, keresve kutat emlékeiben, hát ez is képviselő volt? S mikor volt miniszter ez az ur? A kurzus nagy fellángolása a legnagyobb ismeretlenségből hozta felszínre a „közélet férfait”. Az epigonok azonban szerencsére most már ismét egészen törpék lettek, legfeljebb a jogegyenlőségnek egy egy sérelme jelzi még ma is, hogy *egykor nagyok voltak*.

A gyönyörű Károlyi-palota ma üttört-kopott. Nem csoda, hogy a tatarozásról sem gondoskodhatnak, hiszen még ma sem tudja senki megmondani, mi is lesz tulajdonképpen a palotának sorsa, ki viselje majd gondját ennek a régi épületnek.

Rajzszeleggel felerősített papírtáblák jelzik, hogy az épület zár alatt áll.

Néhai gróf Károlyi György I. hitbizományának zárgondnoksága az udvaron jobbra.

Meglátogatjuk az irodát Kérdésközdünk, hogy a curial ítélet után mi lesz az épülettel, de senki nem tud felvilágosítást adni.

— Amíg el nem dől a palota jogi helyzete — mondják — addig nem is lehet befektetések tenni. *Eppen csak a legszükségesebb tetőjavításokat végeztették el*, de az általános tatarozásra ma még nem lehet gondolni. Pedig ráérne ez nemcsak az épületre, hanem az udvarra is. A gyönyörű kert egészen tönkre tették a kommün alatt. Valóságos vurstli csináltak a pázsitok helyén és a szabadság címe alatt a vásott gyerekek meg az „elvtársak” tönkretették mindent.

A vakolat sehol sem ép, az olajfesték mindenütt repedezett és már azt is alig lehet elhinni, hogy valamikor fehér volt. A kommün alatt egész sereg lakót telepítettek a palota helyiségeibe és a kommün bukása után is új lakók jöttek, akik a nagy fővárosban itt találtak maguknak a Lakáshivatal jóvoltából tűzhelyet és fedeleket. A palota jelentékeny részét *Mikes Ármán gróf bérti. Családjaival együtt lakik itt*. A többi részében, egy-szoba-konyhás lakásokban, lateiner-emberek laknak. Tizennyolc ilyen kislakása van felszítva az épület. Persze a nagy disztermekel senki sem használja. Ezek különben is a Mikes gróf bérletéhez tartoznak.

A főkapu oldalán név- és cégtáblák sora. A sötét előcsarnokban egyszerű papírcédulán látjuk a felírást:

Portás.

Ó még a Károlyi-család régi embere. Évtizedek óta őrzí a palotát régi kis lakásában, amely most is csinos. Bizalmatlansággal fogadja a látogatót, nem szívesen beszél arról az időről amikor a palota disztermeiben különböző keresztény pártok találtak maguknak politikai klubhelyiséget.

— Nem is tudom, kérem, miféle pártok voltak itt. Az biztos, hogy *csufságban hagyták maguk után a gyönyörű termeteket. Csupa piszok itt minden, nem törődtek ők a selyemtapétás, uvegcsilláros termekkel*. Kiadták mindenféle gyűlésekre, táncestekre, a jó Isten tudja, mire. Annymiféle nevű keresztény párt és szervezet volt itt! Tetszik tudni: a kurzusban, ha három ember képviselő lett, az mindjárt pártot alakított.

Legyint a kezével, majd hozzáteszi: — Azelőtt, kérem, volt egy jobbpart, meg egy balpart, azután mégis megéltünk, s nem volt az országnak annyi baja.

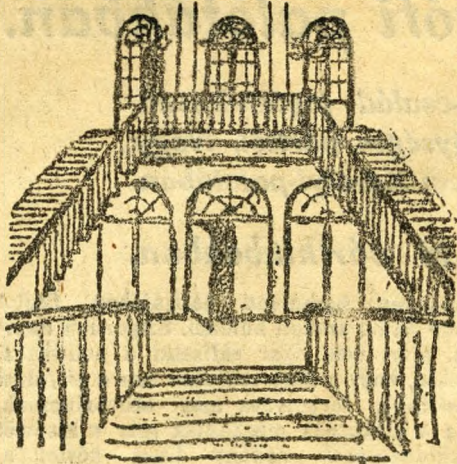
Az öreg portás ma már nem is nézi meg az egyetem-utcai fronton lévő disztermeket. S ez érthető is. Felmegyünk az első emeletre, ahol haldan a „keresztény nemzeti egyesülés pártja” székhelye. A lépcsőházban kopott és piszkos minden. A lépcsőkön esővíz nyomai: az üveglető keresztül engedi a vizet és nincs, aki ezzel törődne. A lépcsőfordulók villanycsillárok nyomai. Régen volt már itt villanyvilágítás!

Az előcsarnokban a keresztény párt ruhatára volt annak idején. Most csupa piszok minden. A vikszelt padlónak már csak maradványait látni. Nem jár erre mostanában senki. *Ijesztően recseg a padló a léptek alatt*. A disztermekbe nem lehet bemenni, le vannak zárva. Azaz, hogy ha az ember közelebbre menné, egészen különös a lezárás módja. A diszter bronzkilincsek le vannak szerelve s a hatalmas ajtófélfákat néhány szep tartaia össze. Mikes gróf záratta le a termetek.

Három hatalmas terem sorakozik itt egymás mellett, amelyekben a keresztény párt klubhelyiségei voltak. A szó szoros értelmében rozszant állapotban van mind a három. A falak arany vonalas csillag fehér gipszkerete most össze-vissza repedezett, poros és piszkos. A selyemkarpitoknak csak maradványai láthatók. Le kell menni még annak idején venni a drága karpitot, ne hogy egészen tönkre menjen. A hatalmas csillárok is jócskán renoválásra szorulnának, hogy újból használni lehessen. *Cigarettapávek égtek ki a padlót véges-vegig porréteg*.

A keresztény párt nagy büffét is rendezett be amikor uralmon volt és az egyik teremben rövid ideig egy fogyasztási szövetkezet főköjt he-

lyezték el. Mindenki szabadon bejárhatott és a diszteremben spirítusos főték a tormásvirslit. Az egyetem-utcai front kisebb méretű negye-

A Károlyi-palota lépcsőháza.

dik diszterme, aránylag a legjobb állapotban van. Ez volt ugyanis a keresztény párt elnöki terme és itt főzték-sütötték a párt minisztertagjai a magas politikát.

Egész újságíró-had járt ezekbe a termekbe, ahol annyi értekezlet tartottak s innét írták meg a napipolitika híreit. A párt könyvmatosa is helyet talált az egyik különálló teremben. Persze, a berendezésnek ma már itt sincs semmi nyoma, talán csak az az zöld posztóval bevont elválasztófal, amit — ma már nem lehet tudni kicsoda — állított fel. Kállás ezen az ajtón sincs, de nem is kell, hiszen senki nem használja.

Amikor otthagya a palotát a keresztény párt, bucsuzás nélkül távozott. Mikes gróf most valami villanyszámla hátralékért perli *Hollerék*et.

AHOL MÉG KÉTKRAJCSÁROS TAROKKOT JÁTSZOTTAK.

Nagy-Magyarország nagy politikusainak elite-gárdája a szabadelvű párt hírneves klubjában gyűlt össze esténként a régi boldog időkben. Eötvös-ter 1. sz. alatt volt a párthelyiség az első és a második emeleten. Számítatlan terem egymás mellett. Ablakain át ra-

UJ SZABADELVŰ KLUBOK.

Hosszu időn át a *Károly-körut 3. szám* alatti palotának első emeletéről irányították a szabadelvű politikát. *Itt volt a híres munkapárti klub, Tisza István gróf alkotása*. Hatalmas előcsarnok és körülötte sok szoba egymás mellett. Kedves, meleg fészek. Tisza István gróf minden este megjelent híveinek körében. Mindig a nagy csillár alatt állt meg és készségesen elbeszélgetett a körülötte felgyűlt párttagokkal. Leggyakrabban *Rakovszky Iván*, a mostani belügyminiszter intézte hozzá a kérdéseket, ami nagy kitüntetés jelentett olyan fiatal képviselőre nézve, amilyen *Rakovszky Iván* volt abban az időben. Mert akkoriban nem lármáztak és nem hancuroztak annyira, ahogyan most teszik az új keletű politikai klubokban. *Rendszerint csak egy ember beszélt, de az okosat mondott*. Ma pedig sokan beszélnek s a legjobban félrebeszélnek. Ebben a klubban is voltak játéktérmekek, gazdag nagyurak játszottak «kicsi alapon». Senki sem hazárdirozott és senki sem tette fel egy lapra egészévi fizetését.

Tisza István klubjában azóta szomorúság tanúzik. Ma is megvan a helyiség s aajtáján a felírás:

TISZA ISTVÁN
TÁRSASKÖR.

De nincs Tisza István gróf, csak az emléke él azokban a termekben, ahol annyi lelki

gyógó fény szűrődött az éjszakába, amikor nagyobb politikai események megbeszélésére gyűltek össze a hírneves liberálisok. Mesébe illő pamlagok, remek karosszékcek a hatalmas termekben, szongás mindenfelé: a magyar politika vezérférfiai itt kovácsolták a terveket, innen irányították az országot. *Volt külön biliárd-terem, ahol Tisza István gróf is gyakran megjelent a porondon*. Leggyakrabban *Gajári Ödön*nel, lapunk nagynevű alapítójával mérközött. *Gajári Ödön* értett jobban a dákok művészetéhez és gyakran sarokbaszortotta illusztris ellenfelét. *Gajári Ödön* a sikerült mérközés után boldogan ujságolta otthon, hogy ismét «megverte» Tisza Istvánt. *Fia, Gajári István*, ilyenkor mérközésre kérte fel édesapját, — mert nekik is volt biliárdjuk, fényesen berendezett lakásukon — és rendszerint legyőzte a győztest. *Tisza István gróf néha Molnár Viktor* akkori temesi főispánnal és *Molnár Béla* képviselővel is mérközött a biliárd-asztalnál. Rendszerint *Beöthy Algron* és *Dániel Gábor* báró voltak a kibicek, akik kedélyes megjegyzésekkel alaposan megnevetették a küzdő-feleket.

Híres volt az a tarokkparti, amit éveken át játszottak az akkori szabadelvű párt klubjában *Jókai Mór*, *Tisza Kálmán*, *Sváb Károly* és *Nedeczky István*. Hármastarokkparti volt és kétkrajcsáros alapon ment a játék. Négyen lévén, az osztó «sirt és nevetett». *Őt rendszerint kibice volt a tarokkpartinak*. *Gajári Ödön*, *Beöthy Algron* és *Csernátony Lajos* illetve «drukkoltak», *Odescalchi herceg* és *Podnansky Frigyes* báró pedig állva kibiceltek. *Néha Mikszáth Kálmán* is elnézte a játékot, mint rendkívüli kibic.

Ez a klub már a múlté, mit ahogyan a múlté Tisza István gróf és nagynevű kortársainak zöme. *Ma az osztályorszájként van otthona ugyanazokban a helyiségekben, ahol valamikor a szabadelvű politikát csinálták*. *Rabitz-falakkal apróra osztották a nagy termet és az egyikben évről-évre megforgatják azt a szerencsekereket, amelytől annyian várják — a jónyereményt*. Ezenkívül üzlethelyiségek is vannak a volt pártkörben. Minden megváltozott. A régi híres tarokkpartinak sincsen nyoma, mint ahogyan a két krajcsár is kiment azóta a divatból.

tusát vívott a borzalmas világháboru tragikus éveiben. Ezekben a helyiségekben végzi áldásos munkáját a *Tisza István-emlékbizottság* s az öreg portás sóhajtozik és kérdezi a látogatótól.

— *Lesz-e még úgy, mint volt régen?*

Szabadelvű politikát csinálnak a nemzeti demokráta párt klubhelyiségeiben. Budapest minden kerületében van egy vagy két ilyen klubhelyiség, ahol esténként nagy csoportok szoktak összegyűlekezni, főleg most a fővárosi választás előtt. *Külön klubjuk van a szociáldemokratáknak és ujabban a Kossuth-párt is klubhelyiséget rendezett be a Mária Valéria-utca 12. sz. alatti házban*. Ellenzéki kifakadások tanyái ezek sorra. Ugyanílyen a levegője a *Javvédők Irányi-utcai klubjának, ahol egyébként privát lakása is van Gömbös Gyulának*.

Néhány héttel ezelőtt két új klub alakult: az egyik a Hungária-szálló első emeletén, a másik a Gresham-palota harmadik emeletén. *Heinrich Ferenc* és hívei szoktak találkozni a Hungária-szállóbeli termekben, a Gresham-palotában pedig *Rassay Károlynak* és elvbarátainak van klubhelyiségük. *Mind a kettő szabadelvű polgárok politikai találkozóhelye*. *Heinrichéknek* négy tágas szobájuk van a szállóban, csinosan berendezett négy helyiség kényelmes fotelekkel és központi fűtéssel. A Gresham-palotában *nyolcszobás helyiségben* fogják ünnepélyesen megnyitni a közeli napokban az *Országos Szabadelvű Társaságot*.

Fraknóival Konstantinápolyban.

Emlékek régmúlt időkbel.

Négy évtizede lesz idestova, emberöltőnyi időn is tul. Akkortájt kerültem vissza Keletről, hogy idehaza tanítsam, amit odaát a török nép és nyelvtájakon tanultam.

Kulturális kapcsolatokról, török-magyar barátkozásokról azidőt is volt már szó, nemcsak mostanság. *Vámbery*, mint a keleti tudósok nagymestere, több ízben látogatott volt le a boszporuszi vizekhez és padisahi kegyeknek lett kitüntető részesévé.

Sokat emlegették akkor, főleg tudósi körökben, hogy sokféle irott kincs, unikum meg kéziratfajta rejthetetik a szultáni paloták könyves lomjai és iratai közt. Főleg az *Eszki-szeráj* könyvesházában, az idegennyelvű halmazatok közt. Bizottságot hílt össze *Vámbery* és azt óhajtották, hogy hozzáértő tudósok, akadémikus szakértők nézzenek le Sztabulba, könyvek között kutatni, régi kéziratok között böngészni. Magánévé tette e szándékot a kormányunk is és a terv végrehajtására az anyagi lehetőséget is megadta. A szultáni engedélylevelé, a *Knjurudu*, egy-kettőre megjött. Az előkészületek, a szükségessé vált előtanulmányozások megtörténtek és a kilüldendő bizottság, személyek szerint is, megalkult. *Vámbery*en, mint elnökön kívül, tagjai lettek *Fraknói, Thalgy, Abel Jenő* és *Csontosy*. Ugy magam, mint a mester tanítványja és a nyelvek s a sztambuli viszonyok hozzáértője, a titkári teendőket ellátására nyertem megbízatást. Ekkortájt esett első találkozásom *Fraknóival*.

— *Öcsémuram* — szólított meg ez alkalommal —, engem nemcsak a könyv- meg kézirat-felé érdekel, hanem maga az iszlám-élet és annak népeleti megnyilatkozása. Számítok az ön hozzáértő segítségére.

Rövidesen utnak volt indulandó a bizottság. Nekem, mint előkészítő titkárnak, néhány nappal előbb kellett odaérkeznem Sztabulba. Hogy előre bejelentsem a küldöttségét és hogy elejét vegyem a lassuskodó huzavonáknak, Mikorára megérkezett a tudós bizottság és a *Pest*-nek nevezett magyar szállóban elhelyezkedett, egy diszbe öltözött dalia várt ránk a társalgóban, a *padisah* egyik hadsegéde és ékes mondásokkal tolmácsolta az ő nagyhatalmu urának, a padisáhnak, bennünket üdvözlő szavait.

Első utunk a *Jildiz*-palotába vezetett másnap, egyénenként való bemutatkozásra. És kezünkben a pécsetes irás, a szultáni engedély-levelé, ugy indultunk a sztambuli negyedbe, a *szaraj*-ban lévő könyvesházak felhőmálya csarnokaiba. A tudósi munka megkezdődött, százados porokborította írásoknak előbongészése, kibetűzése és lajstromozása. *Fraknói*, mint minden cselekedetében, ebben is fáradhatatlan volt. A nappali munka befejeztével pedig, szállásunkba igyekeztünk vissza, a *perai* negyedben lévő *Pest*-be. Kettesben maradtunk vissza *Fraknóival*; a többi, a már akkor nagybeteg *Abellel*, kocsin hajtattott el. Jóságos tekintetét felém fordítván, gyalogszerrel indultunk mi ketten vissza, hogy az utcai életből is lássunk

egyét-mást. A legfürgőbb ő, a legifjabb én, a sztambuli sokadalom közé sodródva, a *galatai* nagyhid egyik erkélyes helyéről gyönyörködhetünk abban az Istenség utjához vezető nagy bübajosságban, mely szemünket az ő földöntúli nagy szépségével elkápráztatta és lelkünket a természet imádatának a mámorosságába ringatta. Kezeit egymásba kulcsolva, szemét az ég felé emelve, imádatos révedéssel gyönyörködött a főpap, az isteni alkotás ezeregyzsinű pompájában. És járván a *dsámik* és *meccetek* imádkozó szent helyeit és hallgatván a *Korán* olvasásába merülők siramos melódiáit, az üvöltő és táncoló *derivisek*-nek vad fanatikumba fuló hördüléseit, vallási érzéseknek a meghatódottságai üttek a más hiten lévő egyházfőnek megilletődött arcára. Szinte lenyűgöző volt a hatása az egy istent hívő iszlámunk eme szóban, testmozgásokban és énekekben való megnyilvánulása. Hisz a vallási extázisnak eme fanatikus felsikoltásai Isten közelségét keresték és a hozzája való közeledés, a vele való egyesülés vágyát áhították. Egy-egy éneküknek a felhangzódásával, egy-egy imádságuknak a fel-fohászódásával, ősi dallamaiknak a felcsendültével, kérdő szemmel, csodálkozó kifejezéssel fordult felém *Fraknói*, el-elűnődve a multakon, el-elrevedezve az emlékezeseken. Mintha rég eltűnt időknek hallaná a megsejteltjét, mintha gyermekkori visszaemlékezéseknek érezné a megrezzenését.

— Hol hallhattam én efféle hangokat? kérdi tőlem el-emerengő hangon, távolba néző szemmel, távolokat kutató elmélyedéssel. És szinte önönmagának válaszolt a kérdésre, amikor folytatólag hangon folytatta, hogy csak a zsinagógákban hallani effélet, ott énekelnek ilyesmire emlékeztetőt. Szinte bélyegnyomott az arcára a gondolatába való elmélyülés, a rég elmultakon való elmerengés.

Szólanul indultunk tovább, járván az áhítatosság szent utjait, némi elfogódottsággal hallgatván a moslim könyörgések busan hangzó melódiáit.

Utolsó napjához jutottunk el sztambuli kiküldetésünknek. A szultáni palotába voltunk hivatalosak, a *padisah* láttott bennünket vendégül, estebédi asztalához. Udvari méltóságoknak ültünk asztalközi szomszédságában és a magyar tudományosságának szerény megjelenésű avatottjai uralkodói kegyosztásoknak lettek kiténtetettjei. A kalifatusi fényesség és hatalom földi megszemélyesítője *II. Abdul Hamid* kán, a szertartásos szokásoknak megfelelően egy szomszédos teremben tartózkodott és onnan küldte át időnként az ő szolgálattevő kamarását, *Hadzsi All bejt*, hogy bennünket, asztala vendégeit, egy-egy üdvözlő üzenettel megiszteljen. Asztalbontás után pedig, a bucsumondás és hálaszolás perében, megnyílik előttünk a kalifai szentély ajtaja és ott előttünk a szultán, a vendéglátó *padisah*. Kegyesek a szavai, a hozzánk intézettek és jóságosak a mondásai, a bennünket elbucsuztatók. Egy-egy ékköves ajándékkal, egy-egy uralkodói emléktárggyal a kezünkben távozunk el a *Jildiz*-ből, a trónusi magaslatok fényességéből.

Epp leáldozóban a nap, kelet felhőtlen kékségének a korongja. A «Boldogság kapujának» nevezett palotai térségeken széttekintvén, bővölete alá kerültünk annak a varázslatos szinompárnak, mely vakit a fényességével, andalít a szépségével és kábit a titokzatosságával. Az esthomály ezüstös villódzása repítik felénk szerteszóródó sugaraikat. A paloták, kioszkok megannyi ablaküvegei, akár egy-egy gyémántlap, szinte lángolva világitanak és ahány ablak a környéken, a közel és messze házakon, mind lángol, mind fénylik, mind ragyog.

Fraknói kezesorítását éreztem a karomon. El-elmaradoztunk a társainktól, hogy annál zavartalanabb legyen a szemlélődésünk. És ahogy nézzük és csodáljuk a két világrész közé ékelt tündérutat, a mélyen alattunk tovagyűrűző boszporuszi világbüvöletet, a Marmara mögé alábukkanó napnak szertevillogó arany sugarait, a *dsámik*, *meccetek* és *minárék* homályba boruló sziluettjeit, egyszerre csak felcsendül mellettünk, közvetlen a közelünkben, az *Ertogul* meccsetjének műezini hangja. Csengése akár a hárfáé, zenéje akár a szféráké. Lélegzetvisszafojtva, tulradó érzésekbe elmerülve hallgatjuk az imát, az ég felé kívánczolt és sir. sóhajt az ősi dallam panaszos szava, az isten után való esengés rimánkodása. Mintha rég eltűnt éveknek hallanánk a megsejteltjét mintha gyermekkori visszaemlékezéseknek éreznék a megrezzenését.

És cseng a *müezzin* szava és száll a szürkülő esthomályba és egymásba kulcsolt kezekkel, szinte megdicsőült szemekkel áll a taláros főpap és áhítatos megilletődéssel hallgatja az iszlám hit kinyilatkozató szavait, hogy *lá-iláhi-ül-allah*. Nincs más Isten, mint az egy Isten.

Kúnos Ignác dr.

Számúzik, vagy kivégzik, akik Trockij iránt rokonszenveket nyilvánítják.

Reval, december 24. (*Transocean*.) Moszkvai távirat szerint a központi bizottság erőlyes fellépésre szánta el magát a Trockij iránt megnyilvánuló és mindjobban fokozódó rokonszeny ellen-sulyozására. A *Cseka* elrendelte, hogy *mindazokat, akik a számúzott Trockij iránt rokonszenveket nyilvánították, számúzzással vagy kivégzéssel* sújtják. *Rikov*, *Stahlen* és *Kamenev* titkos rendelkezéseket adtak ki, amelyek értelmében Trockijnak, a vörös hadsereg volt főparancsnokának valamennyi képét el kell pusztítani.